

MIKO TRIPALO, Hrvatsko proljeće, urednici: Vlaho Bogišić, Vesna Pusić, Slaven Ravlić, treće dopunjeno izdanje, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb 2001.

Ovo treće dopunjeno izdanje sadrži tekst drugog izdanja ispravljenog prema bilješkama pisca, te njegovu studiju *Hrvatska 1971.* objavljenu u tri dvobroja časopisa *Republika* 1991-1992. godine. Napisano je na 356 stranica. Sastoji se od uvodne riječi, deset poglavlja, zaključne riječi te već spomenute studije. Posjeduje desetak fotografija, vezanih uz autora i uz događaje u kojima je neposredno sudjelovao.

Miko Tripalo, sudionik zbivanja vezanih uz «maspok», tj. hrvatski pokret koji je težio promjenama unutar jugoslavenskog socijalizma, preoblikovanju međunacionalnih odnosa i položaja republika, odvažio se napisati ovo djelo kao prikaz i obradu događanja s kraja 60-ih godina 20. stoljeća. Budući da je sam od najranijih dana bio sudionikom stvaranja socijalističke i federativne Jugoslavije, njegov opis dobiva tim više na značaju. Jugoslavija je bila prožeta ekonomskim i upravnim nesrazmjerima koji su poticali nikad prevladane nacionalno-kulturne razlike, a razvoj je društva doveo te razlike do točke kada se moglo ili nazad ili u neizvjesnu preobrazbu unutarnjih odnosa u SFRJ.

Oduvijek su u Komunističkoj partiji postojali razni pogledi glede razrješavanja bitnih pitanja ustroja države i društva, a svodili su se na dogmatsku struju i na onu koja je težila demokratizaciji društva, razvoju i unošenju naprednih ideja u upravljanje državom i gospodarstvom. Hrvatsko rukovodstvo, predvođeno Tripalom i Savkom Dapčević, stajalo je upravo na pozicijama reformske struje i postupno je izlazilo sa zahtjevima u okviru Saveza komunista i državnih ustanova za nužnim pomacima i promjenama. Ovaj proces započinje na VIII. kongresu SKJ u Beogradu (7-13. XII. 1964.) kada postaju vidljivi politički okršaji oko zahvata u privredni sistem i ekonomsku politiku, a kao posljedica prate ih promjene i pomlađivanje članova Centralnog komiteta. Različitost povijesti i razvoja nacija unutar Jugoslavije davale su ovim pojavama i širi značaj, koji je zahvaćao same temelje društva i nacionalnih odnosa. Tripalo pritom poseže za primjerima iz povijesti Komunističke partije te iz povijesti jugoslavenskih naroda, prvenstveno Hrvata i Srba, nositelja federativnih odnosa, da bi upozorio na korijene takvih pojava.

Smjena Aleksandra Rankovića na IV. Plenumu CK SKJ (1. VII. 1966.), na zahtjev J. B. Tita, bio je trenutni poraz dogmatskih snaga, jer se borba između konzervativne i reformske struje, u tihom obliku vodila kroz smjenu osoba na važnim političkim i društvenim službama. Dok je hrvatsko rukovodstvo predvodilo poticaje za promjene, na razini Hrvatske polako se stvarala opozicija, čiji je prvi znak bio slučaj Miloša Žanka. S druge strane, kulturne ustanove, intelektualci i studenti, kao i najveći dio stanovnika Hrvatske pruža više ili manje izraženu podršku ovom smjeru hrvatskog vodstva. Međutim, pojavljuju se i pojave nepogodne po pokret, prvenstveno obnovljene tenzije između Hrvata i Srba u Hrvatskoj, te zahtjevi za većom samostalnošću Hrvatske u svim pogledima. Počevši od ustavnih amandmana 1963. godine, vodi se borba oko položaja republika unutar federacije, funkcioniranja države te raspodjele prihoda i ulaganja. Oblikovanje Predsjedništava SFRJ, jednakopravna zastupljenost u odlučivanju o bitnim pitanjima, te promjena statusa pokrajina, bio je još jedan uspjeh, nažalost i posljednji, reformskih snaga koje su time dobile nove protivnike, ponajviše u vodstvu Socijalističke Republike Srbije.

Tripalo je u to vrijeme upoznat sa zbivanjima koja utječu na političke prilike u zemlji (događaji u Češkoslovačkoj, pritisci na Tita iz vojnog vrha, tiha podrška Brežnjeva i Nixona u obračunu s pokretom). O tome Tripalo navodi niz svjedočanstava iz osobnih razgovora i susreta kojima potkrepljuje svoja naslućivanja glede kasnijih događaja. I dok je X. plenum CK SKH (15-17. I. 1970.) bio odobren kao javni iskaz hrvatskih komunista o daljnjem razvoju višenacionalne zajednice, dotle je XVII. sjednica Predsjedništva SKJ na Brijunima (travanj 1971.) bila početak obračuna s hrvatskim političkim vrhom. Promjena Titova stava prema pokretu i djelovanje Vladimira Bakarića u stvaranju protuteže hrvatskom vodstvu, dovodi do sastanka u Karađorđevu (Predsjedništvo SFRJ, 30. XI. - 2. XII. 1971.) na kojem je izvršena smjena hrvatskih rukovodilaca. Dugo i temeljito pripremani obračun otpočeo je konačno nakon XXIII. sjednice CK SKH (12. XII. 1971.), otkad započinju progoni osoba na svim razinama i ustanovama koje su podržavale ovaj smjer hrvatske politike. Tripalo rabi slobodni i opširni izričaj u kojem s pozicije memoarista i povjesničara, povremeno prelazi u poziciju filozofa, političara i pravnika. Kao dobar poznavatelj povijesti i razvoja društvene zbilje Jugoslavije, upušta se u kontekstualiziranje svih bitnih smjernica, osoba i događaja koje su dovele to takvog završetka hrvatskoga masovnog pokreta. Izvlačeći pojedine elemente komunističke ideologije i uspoređujući ih s postojećim jugoslavenskim socijalizmom i ulogom Saveza komunista, ukazuje kako su dvije, od početka različite struje došle u konačni javni sukob upravo 1971. pri pojavi hrvatskog pokreta.

Kao antidogmatski i demokratski ustrojen, pokret je nužno došao u sukob s etatističkim, dogmatskim snagama (neostaljinističkim) u vrhu vlasti države i Saveza komunista. Tražeći dosljedno provođenje federalističkog ustroja državne zajednice i ravnopravnost u upravljanju i ulaganjima u gospodarstvo, takav je federalistički stav, oduvijek svojstven hrvatskim komunistima, osuđen kao secesionistički i nacionalistički, a prevladale su unitarističke i centralizmu usmjerene snage. Ovakav način pisanja i pristup problemu pokazao se svrhovitim – daje nam se više od prikaza – uvodi nas kroz analizu u sintezu toga značajnog događaja u novijoj hrvatskoj povijesti. Međutim, kod ovakvog pristupa postoji mogućnost da se misao rasprši ili odvoji od samog okvira zbivanja, što se na trenutke i događa. Nastojeći da svaki svoj stav potvrdi, Tripalo navodi izjave osoba i izvatke iz tekstova, čime čitatelju postaju dostupni i neki izvori.

U cjelini, ovo je zasad najbolji prikaz i analiza (naglasak je na potonjem) koji je koristan i prosječnom čitatelju i svakome znanstveniku s humanističkog područja.

Domagoj Štefančić

*GÜNTHER HÖLBL, A history of the Ptolemaic Empire, Routledge,
London & New York, 2001, 380 str.*

Günther Hölbl cijenjeni je austrijski egiptolog. Profesor je na Sveučilištu u Beču i Salzburgu i znanstveni savjetnik Muzeja povijesti umjetnosti (Kunsthistorisches Museum)

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU
ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY
INSTITUT FÜR KROATISCHE GESCHICHTE

RADOVI 37

U SPOMEN IGORU KARAMANU

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

FF press

ZAGREB 2005.

RADOVI ZAVODA ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOG FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

Knjiga 37

Izdavač

Zavod za hrvatsku povijest
Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
FF-press

Za izdavača

Miljenko Jurković

Glavni urednik

Borislav Grgin

Uredništvo

Ivo Goldstein
Boris Olujić
Mario Strecha
Božena Vranješ-Šoljan

Tajnik uredništva

Hrvoje Gračanin

Adresa uredništva

Zavod za hrvatsku povijest, Filozofski fakultet Zagreb,
Ivana Lučića 3, HR-10 000, Zagreb
Tel. ++385 (0)1 6120 150, 6120 158, faks ++385 (0)1 6156 879

Časopis izlazi jedanput godišnje

Ovi su Radovi tiskani uz financijsku potporu
Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske

Naslovna stranica

Iva Mandić

Računalni slog

Boris Bui

Lektura i korektura

Ivan Botica

Tisak

Tiskara Rotim i Market, Lukavec

Tiskanje dovršeno u listopadu 2005. godine

Naklada

400 primjeraka